

Kudělka, Zdeněk

Drobnosti k barokní architektuře Moravy IV

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná.
1982-1983, vol. 31-32, iss. F26-27, pp. 89-95

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110570>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

DROBNOSTI K BAROKNÍ ARCHITEKTUŘE MORAVY IV

Bánov. Z dopisů Dominika Ondřeje Kounice, odesílaných ze Slavkova hejtmanovi uherskobrodského panství Janu Fr. Sobellymu,¹ vyplývá, že v létě roku 1691 (tj. dva roky po přikoupení Bánova k Uherskému Brodu) pracovali zedníci na obytném stavení, stáji a dalších budovách dvora a že se připravovalo stržení starého a vybudování nového kostela. Ke kostelu, jehož stavbu vedl Antonius (sic!) Riva, existoval už v říjnu toho roku plán, poslaný „Brunnmeisterem“ (?) z Kroměříže. Zmínka o Kroměříži je vzhledem k nejistému autorství projektu, připsaného D. Martinelli-mu,² dosti zajímavá. Z Kroměříže přišel také štukátor, o kterém je zmínka v dopisech z 12. a 27. července 1692. Jde nepochybně o Francisca Fontanu, o rok později doloženého důchodními účty uherskobrodského panství při práci na tzv. baraniku.³

Bilovice (u Uherského Hradiště). V žádosti hradištského děkana T. X. Laštovky, došlé konzistoři 20. dubna 1730,⁴ o povolení stavby věže při farním kostele (turris nova, sive campanile) se uvádí jméno magistra murariorum Václava Dreiseitla. K dopisu byl přiložen nákres, asi Dreiseitlův, který se nedochoval.

Biskupice (u Jaroměřic n. Rokytnou). V souvislosti s obnovou městečka po jeho požáru v roce 1747, který mimo jiné zničil faru, kaplanku a školu, předložili 16. června téhož roku rozpočet na opravu farní budovy zednický mistr Václav Kučera ze Ctidružic (Tzidrowitz) a biskupský tesař Jan Kratochvíl.⁵

Brno. Klíčnickovo autorství přestavby líšeňského farního kostela je známé, nicméně dochovaná smlouva,⁶ kterou tento „měšťanský zednický mistr královského města Brna“ uzavřel s Janem Kryštofem z Freienfelsu 4. listopadu 1717, uvádí přesný rozsah prací. Především šlo o zvýšení věže o pět stop, o nadezdění architrávu korunní římsy, o přístavbu nové sakristie, rozšíření oken a pořízení čtyř nových u velkého oltáře, o osazení křtitelny na „pohodlném“ místě a o další drobnější úpravy, včetně opravy hřbitovní zdi. Z následujícího roku, kdy práce začaly, pochází Klíčnickův rozpis materiálu. V téže fasciklu je uložena i smlouva s brněnským tesařem Antonínem Ebenbergem z 29. prosince 1717 a seznam již provedené kamenické práce na kostele od Ondřeje Josefa Strunka z 26. listopadu 1718, který podepsal také Klíčník.

Brtnice. Některé z barokních měšťanských domů, ze značné části dochovaných, stavěli snad zednickí mistři Tomáš Smolík, který roku 1777 předložil rozpočet na práce při farním kostele, a František Smolík, který roku 1788 byl členem komise pro stavbu brtnické školy.⁷

Březová u Vítkova. Patně jako příloha k dopisu konzistoři byla pořízena kopie soupisu materiálu,⁸ potřebného k obnově farní svatyně, a předpokládaných výdajů: Verzeichniss, was zu dem Kirchenbau in Materialien nötig ist, wie folgt. Erstlich seind nötig 400 Klafter Stein, mehr seind nötig 80 Tausend Ziegel, mehr seind nötig 4 Molter Kalch, mehr seind nötig 14 Schock Bredter zu Bogen und Rüsten, mehr 6 Schock Rüstholz, mehr 30 Stamfuhren Holz, mehr 8 Zündnerreisen zum Ancker, mehr 50 Schock Bredtnägel, mehr 300 Rüstklammern. Von solchen Kirchenbau Maurer und Handlanger zu bezahlen begeh ich 2000 Floren, oder ja von der Klafter

¹ Státní oblastní archiv v Brně, F 281/13.

² V. Richter, *Náčrt činnosti Domenica Martinelliho na Moravě*, SPFFBU F 7, 1963, 65 n.

³ V. Richter, l. c., 78–79.

⁴ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

⁵ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

⁶ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4731.

⁷ Státní oblastní archiv v Brně, F 16/346.

⁸ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

durchgehens, es sey Mauer oder Gewölb, 3 Floren. Undt 8 Scheffel Korn, 50 quart Putter und Emmer Wein und in Grätz meine Kosten und vor des Pferd Fudter. Důležitější než tyto údaje je však vyjádření neuvedeného pisatele, snad správce hradeckého panství Jiřího Kryštofa Pruskovského, které je připojeno k seznamu a které zní: Auf diesen Aufsatz ist mit dem Meister Michael Klein, Mauer Meister von Neys, wegen der Briser Kirchenbau nach dem Abriss des Grundes innerlicher und äusserlicher Vorstellung samt dem Turm vor alle Mauerarbeit, was Namen hat, völlig zu verstehen, auch mit Einschliessung des Kalchlöschchen, Pausch ein Tausend Gulden rhein, verglichen, doch mit dem Kirchsprechl [sic!] darzu gebenden Handlangern, benantlich ein Fundament bis in die Hälfte und zum Aufbau zu sechs Maurer und acht bis neun Gehilfen zu geben, und noch heuer gleich nach den Schnitt die Fundament aus dem Grund aufzuführen und neben dem obengesetzten Deputat ein Maas Bier neben seiner Kosten und Fütter vor das Pferd, wan er zum Bau zuschauet, gewilliget, auch zur Bestätigung dieses Schlusses Ihm neun Gulden rhein, auf Abschlag gerichtet worden bei anfangendem Bau mit noch was mehrern Ihm fortzuhelfen. So geschehn Proskaw den 30ten Juli 1695. — Jak je patrné, byl projektantem nového březovského chrámu, který měl nahradit starý dřevěný kostel vyhořelý roku 1691, Michael Josef Klein, zednický mistr z Nisy, pozdější dvorní stavitel vratislavského biskupa, známý v barokní architektuře Moravy především v souvislosti se stavbou olomouckého jezuitského kostela, popřípadě klášterního kostela v Bílé Vodě, kde byl asi zužitkován jeho starší plán, dále s vypracováním projektu pro kostel a radnici v Javorníku těsně před svou smrtí (1725). Plán březovského kostela, který byl podle data konceptu dopisu vypracován nejpozději roku 1695, je zřejmě nejstarším dokladem Kleinova vztahu k Moravě. Tím více je třeba litovat, že po úpravách z 80. let 19. století nezůstalo z původní stavby nic, co by mohlo osvětlit projektantovo formální slohové zaměření a snad i upřesnit jeho případný autorský podíl na olomouckém chrámu.

Buchlovice. V publikaci o stavební činnosti Domenica Egidia Rossiho dospěl G. Passavant mimo jiné k závěru, že původní projekt liechtenstejnského paláce ve Vídní-Rossau pochází z ruky tohoto „inženýra z Boloně“ a že pouze změny, ke kterým při provádění stavby došlo, jsou dílem Domenica Martinelliho.⁹ K tomuto poznatku Passavant dospěl srovnáním návrhu jak s nepočteným zajištěným dílem Rossiho, tak s hornoitalskou, zejména boloňskou architekturou, z níž umělcovo dílo vyrostlo. Svá formálně slohová pozorování doplnil ještě údajem z liechtenstejnských účtů, z něhož vyplývá, že v druhé polovině roku 1690 „... vermög fürstl. Befähl dem Dominic Rossi, einem wallischen Mahlern, wegen gefertigter Abriss gegen seiner Quittung gefolgt worden 300 flr.“¹⁰ Jak známo, vycházely studie o paláci, popřípadě jeho autorovi z deseti „faksimilií“, vzniklých těsně před rokem 1664 na vídeňské polytechnice. Třebaže kreslíři usilovali o co nejpečlivější okopírování předloh, nemohlo se Passavantovo srovnání pochopitelně opřít o rozbor grafického rukopisu. Nicméně nedávno byly čtyři z těchto originálních plánů nalezeny a publikovány vídeňskými historiky umění H. Lorenzem a W. G. Rizzim.¹¹ Podle autorů, z nichž první měl v rukou téměř všechny dostupné plány a kresby Martinelliho, nelze v díle tohoto architekta nalézt ke grafickému zpracování objevených plánů žádnou obdobu. Naopak upozorňují na značnou podobnost — zejména ve způsobu lavírování — s některými kresbami D. E. Rossiho.¹² Vzhledem k těmto shodám, jejichž výpovědní

⁹ G. Passavant, *Studien über Domenico Egidio Rossi und seine baukünstlerische Tätigkeit innerhalb des süddeutschen und österreichischen Barock*, Karlsruhe 1967, 109 n.

¹⁰ G. Passavant, l. c., 123. V této souvislosti byla vyslovena domněnka, že mohlo jít o odměnu za vypracování plánů pro františkánský klášter ve Valticích, kde je Rossi doložen jako freskař v tamějším zámku již roku 1669. Srov. G. Wilhelm, *Die Fürsten von Liechtenstein und ihre Beziehungen zu Kunst und Wissenschaft*. Sonderdruck aus dem Jahrbuch der Liechtensteinischen Kunstgesellschaft 1976, 87.

¹¹ *Domenico Egidio Rossis Originalpläne für das Wiener Gartenpalais Liechtenstein*, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte XXXIII, 1980, 177 n.

¹² Mimoto ještě uvádí položku z liechtenstejnských účtů, podle níž bylo roku 1693

závažnost oprávněně snižují upozorněním na pozoruhodné rozpětí grafického zpracování plánů týmž projektantem, pokládají také oni Rossiho autorství všech listů a tím původního projektu paláce za pravděpodobné. — Pro historika barokní architektury na Moravě mají uvedená zjištění nesporně velký význam. Vedle určitých formálních vztahů k slavkovskému zámku a ke křídlu prelatury kláštera Hradisko u Olomouce byl totiž soubor plánů k paláci v Rossau a jeho provedená stavba klíčem k určení autorství buchlovického zámku.¹³ Třebaže značně složitá historie výstavby tohoto objektu, na kterou jsem před časem upozornil,¹⁴ ukazovala zároveň i na složitost otázky formálně slohového východiska, tj. především na jeho neurčitost a velký rozptyl, měly hlavní vlastnosti tvarové soustavy užité v Buchlovicích stále nejbližší k vídeňskému paláci. A to nejen k původnímu projektu — tam zejména v užití pilastrového pole s vloženou arkádou, nýbrž i k pozmeněné realizované stavbě. S ní má buchlovický zámek například shodnou pásovou bosáž v přízemí, „velký“ pilastrový řád, skladbu okenního pole (na místě mezaninového okna ve Vídni je v Buchlovicích plochý pravouhlý rám), rovnou návojevou římsu v přízemí a trojúhelníkový a segmentový fronton v jejich klasické podobě (ve Vídni však byly v druhé fázi výstavby pozmeněny). Poněvadž většina změn, z nichž některé byly podstatné tím, jak „pořímštily“ původní severoitalský charakter projektu (odstranění schodiště před nižšími křídly, jejich zvýšení o mezaninové patro — tímto výškovým vyrovnáním celé budovy dosáhl Martinelli mohutný blokový účín, podobně jako u svého liechtenštejnského městského paláce ve Vídni; dále šlo o změny ve vestibulu, o zvýšení hlavního sálu, přetvoření horní, „nosné“ části okenních šambrán, vypuštění arkády a vložení oběžné ležény), a z nichž některé byly užity v Buchlovicích, je dílem Martinelliho, zůstává patrně jádro dosavadního řešení autorství objektu vcelku nedotčeno. Nicméně komplikovaný vývoj půdorysné osnovy, realizace stavby po Martinelliho definitivním odchodu do Lucey, možnost dalších tvarových analogií a velmi pravděpodobné zásahy provádějícího stavitele Mořice Grimma ukazují, že toto přiřčení bude třeba podrobit jednou zevrubné revizi. Není vyloučeno, že jejím východiskem se stane plán F. A. Grimma, podle kterého měl být buchlovický zámek proveden.¹⁵ K tomu lze předběžně podotknout, že F. A. Grimm se mimo jiné vyškolil na přesném kopírování také Martinelliho projektů, jak to ukázal nedávný nález kopie plánu s půdorysem přízemí slavkovského zámku a zahrady.¹⁶

Dolní Kounice. Na opravě zámku, která začala asi roku 1650, pracovali mikulovský zedník Matěj Pflueg a tesař Bartoloměj Schütz.¹⁷

Hustopeče. 30. září 1742 podal rozpočet nákladů na novou střechu farního kostela sv. Václava Jan Hrabánek, měšťan a zednický mistr v Hustopeči.¹⁸ K rozpočtu, opatřenému pečeti s kladivkem a zednickou lžící v klenotu, připojil plánek nového krovu.

Charváty. Rozpis zednických prací na stavbě fary předložil 22. října 1779 zednický mistr František Vrba. Tesařské práce odhadl Antonín Haška z Tovačova.¹⁹

vyplaceno Rossimu 10 zl., a domnívají se, že snad šlo o částku za menší změnu v plánech. Poněvadž však nejméně od září 1692 už zasahoval do prací Martinelli, je to sotva pravděpodobné. Podobně lze téměř s jistotou vyloučit jimi nadhozenou možnost, že provádějícím architektem (?) mohl být Martinelli.

¹³ Srov. V. Richter, *Poznámky k dějinám architektury na Moravě*, Volné směry XXXVII, 1941–1942, 292, a t. ž., l. c., 55 n.

¹⁴ Z. Kudělka, *K otázce vztahu D. Martinelliho k J. B. Fischerovi z Erlachu*, SPFFBU F 23/24, 1979/80, 47 n. a J. Pernička, *Dílo Mořice Grimma*, dipl. práce filozofické fakulty UJEP v Brně, 1976, 26 n.

¹⁵ Z. Kudělka, l. c., 53, pozn. 27, obr. 11.

¹⁶ Srov. Z. Kudělka, *Drobnosti k barokní architektuře Moravy III*, SPFFBU F 25, 1981, 68.

¹⁷ Státní oblastní archiv v Brně, F 119/742. — Srov. V. Richter a j., *Mikulov*, Brno 1971, 123, 152, 276.

¹⁸ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

¹⁹ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

Ivanovice na Hané. Roku 1760 předložili František Vrba, mistr zednický, a František Kolovrátek, „magistr“ tesařský, rozpočty na opravu farního kostela v Ivanovicích a filiálního kostela v Hořticích.²⁰

Jaroměřice nad Rokytnou. 30. června 1761 podal v Moravském Krumlově knížecí zednický mistr Matyáš Jednuška rozpočet na úplné obnovení farního (tj. zámeckého) kostela, zejména asi zabezpečení jedné z věží, která se nakláněla (schody v ní položil 1764 tesař Josef Protivenský). Rozpočet, k němuž byl přiložen nedochovaný nákras, byl schválen ve Vídni 1. (!) ledna 1782 hrabětem Dominikem Ondřejem Kounicem-Questenberkem.²¹

(Kietrz, Polsko). Doklady o práci domácích, popřípadě v zemi usedlých projektantů a zednických mistrů za hranicemi jsou poměrně velmi vzácné. Mimoto se týkají téměř výhradně jen činnosti moravských sil v Rakousku.²² Jednu v výjimek zaznamenávají doklady, uložené v archivu olomoucké arcibiskupské konzistoře.²³ Ze zprávy opavského kaplana Maxmiliána Lindera z 24. listopadu 1694, navazující na předchozí nedochovanou relaci, vyplývá, že byly učiněny přípravy sledující obnovit „ecclesiam Katschariensem, per incendium totam cum turri et campanis destructam“. Asi již v této době byl hotov předběžný projekt obnovy chrámu s popisem částí, jež měly být upraveny, o kterém se zmiňuje dopis faráře v Kietrzy, došlý do Olomouce 22. února 1695. V tomto listě je také řeč o plánu, který je k dokladům připojen. Jde o dva listy s půdorysem trojlovního kostela v různých úrovních, z nichž jeden je signován Sebastian Hofenadel, Bürger und Mauermeister aus Jägerndorf. Zajímalá je charakteristická dobová poznámka tohoto krnovského mistra na druhém listě, že starý vyhořelý kostel byl „sehr unförmlich gebaut“.

Luka nad Jihlavou. Během stavby zámku, podniknuté asi v letech 1739–1747,²⁴ se k roku 1745 objevuje také jméno Václava Petruzzioho²⁵. Z údaje sice nevyplývá, jakou zde zastával funkci, nicméně pevný roční plat ukazuje nejspíše na provádějícího stavitele. To však na druhé straně nevyklučuje možnost, že Petruzzi, ředitel kounicovských stavebních podniků, se podílel i na vypracování projektu na zámek, popřípadě že plány k němu vypracoval sám. Vzhledem k prostředí, v kterém se pohyboval, nelze ovšem předpokládat — přes schopnosti, jež osvědčil,²⁶ že Petruzzio umělecký projev postupně vyzrál do vyhraněného osobního slohu. Patrně nejvíce ovlivnila jeho výtvarné prostředky znalost Martinelliho moravských staveb a zejména jeho projektantské pozůstalosti, zčásti nepochybně uložené u Dominika Ondřeje a Maxmiliána Oldřicha Kounice. Také v Lukách se Petruzzi přihlásil k Martinellimu některými drobnějšími útvary, především charakteristickými tvary rámujičmi vchod na terasu nad vchodem, které dosti úzce souvisí například s pojetím forem portálů úřední panské budovy u valtického zámku nebo vstupních otvorů konirny tamtéž. Svědčí však Petruzzimu ke cti, že tvarovou soustavu italského architekta nepřebíral otrocky. To dokazují například dosti zvláštní tvary štukových rámu na stropech místností v prvním patře. Mimo jiné se tam uplatnil srdcovitý

²⁰ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4730. Srov. Z. K u d ě l k a, *Drobnosti k barokní architektuře Moravy III*, I. c., 64.

²¹ Státní oblastní archiv v Brně, E 82/713. — Srov. k tomu P. Fidler, *Příspěvky ke slovníku umělců a řemeslníků na Moravě v 17. a 18. století — II*, SPFFBU F 19/20, 1975/76, 131–132.

²² Srov. k tomu zejména A. Hajdecki, *Quellen zur Geschichte der Stadt Wien. I. Abt. Regesten aus in- und ausländischen Archiven mit Ausnahme der Stadt Wien*, VI. Bd., Wien 1908.

²³ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4730.

²⁴ A. J. P á t e k, *Jihlavský okres*. Vlastivěda moravská, Brno 1901, 188.

²⁵ P. F i d l e r, I. c., 133.

²⁶ Ještě Cerroni uvádí, že podle svého předchůdce, slavného Domenica Martinelliho, vystavěl celý (!) slavkovský zámek a že po sobě zanechal mnoho krásných kreseb. Srov. J. P. C e r r o n i, *Skizze einer Geschichte der bildenden Künste in Mähren und dem österrreichischen Schlesien* (rkp.), Státní oblastní archiv v Brně G 12/1/34, f. 198.

motiv, který se objevil v Lukách již dříve v symbolicky prostých srdcovitých útvarech oken kaple P. Marie Pomocné z roku 1734 v zámeckém parku, snad jako ohlas měřínské kaple sv. Jana Nepomuckého. Je-li tato stavba, podobně jako pozoruhodná sýpka v Lukách s téměř kostelní úpravou bočních fasád s dekorativními bustami ve štítu pokrytém páskovým ornamentem (vzniklá ještě před koupí panství Maxmiliánem Oldřichem), dílem Petruzziho, je ovšem nejisté. Naproti tomu se zdá, že méně problematické bude jeho autorství u přestavby farního kostela v Lukách (po 1735) a u domu z roku 1734 na náměstí v Brtnici. S jménem Petruzziho bude patrně možné spojit v okolí ještě některé další stavby (fara v Rančívově?).

Mašovice. Roku 1749 byla uzavřena smlouva s měšťanským zednickým mistrem Johannem Georgem Hauckem (Haukh) z dolnorakouského Drosendorfu na zaklenutí celého kostela „rein und sauber samt dem Baptisterio“. K smlouvě je připojen seznam Hauckovy mzdy za léta 1750 a 1751, úhrnem 260 fl.²⁷

Mikulov. Jak zjistil V. Richter,²⁸ je v účetních dokladech ke stavbě mikulovského zámku po smrti Leopolda Dietrichštejna velká přestávka. Při pátrání o tom, co se na zámku podnikalo od roku 1708 do počátku obnovovacích prací po požáru v létě roku 1719, je historik odkázán téměř výhradně jen na nejistou formální analýzu. O to cennější jsou dosud neznámé údaje, které obsahuje „Specification der im Schlosse und Schlossgarten zu machen kommenden Arbeit...“, sepsaná v Brně 8. prosince 1710 a odvolávající se na smlouvu s brněnskými zednickými mistry Petrem Kohlerem a Františkem Klíčnickem.²⁹ Specifikace s podpisy a pečeti obou řemeslníků, kteří dosvědčují hodnotu práce ve výši 158 rýnských zlatých, zaznamenává tyto položky:

1. 8 Säulen von der Hauptstiegen mit ihren Ornamenten zu versetzen.
2. Die Hauptstiegen, in welcher zwar das mehriste ihrer Arbeith noch ferthig [nedává smysl, zřejmě: ještě není hotova]; doch annoch mit ihren gehörigen Sachen zu versetzen.
3. Ist annoch zumachen ein Stuckh Kheller Gewölb mit zwey Pfeillern.
4. Das Gewölb hinter der Hauptstiegen und Postein Maur [sic!].
5. Die 4 Säulle auf der Zwerg Mauer, welche vor den Sahl zu stehen kommen.
6. Die 18 Fenster sambt den 3 Fenstern, an welchen der Sturtz undt Gsimbs zu versetzen.
7. Das Portall sambt Thire und oben darauf ein- und auswendigen Parpet Mäuerlen.
8. Das Gsümbs an der hintern Garten Mauer sambt auch dem daraustign Parpet Mäuerlen.
9. Ein Thir im Schloss sambt 2 Fenstern.
10. 1 Rauchfang.
11. 1 Secret.

Mladějovice. Roku 1754 předložil rozpočet zednických prací na stavbu nové sakristie farního kostela Zacharias Hribl, knížecí (tj. liechtenštejnský) zednický mistr ze Šternberka. Rozpočet tesařských prací podepsal Václav Štancl.³⁰

Moravský Krumlov. V kopiíři „špancedulí“ moravskokrumlovského panství se mimo jiné nalézají opisy těchto smluv³¹:

²⁷ Státní oblastní archiv v Brně, E 44/II D 3/4.

²⁸ V. Richter a j., *Mikulov*, l. c., 177.

²⁹ Státní oblastní archiv v Brně, G 140/523. – V témže fasciklu je uložen rozpočet z roku 1718 na dokončení začaté jízďárny, koníren a oranžerie, ke kterému je připojen plán půdorysu jízďárny se stájemi, rovněž signovaný Ch. A. Oedtlern. S Mikulovem však tento materiál, který bude publikovat J. Kroupa ve Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte, nemá nic společného.

³⁰ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4729.

³¹ Státní oblastní archiv v Brně, F 177/417.

1. mezi knížetem Ferdinandem Johannem Liechtenštejnem a brněnským měšťanem Janem Ernou z 10. října 1654 „... wegen der in allhieigen Pfarrkirche nachstehenten alten Kapelle, dieselbe mit dem Gewelb von newey machen, wie auch des alten Pfahrhofs einzubrechen...“. Podmínkou bylo, že Erna v kapli snese starou klenbu a novou udělá podle klenby v protější kapli „gleich mit allen Gesimsen“. Pokud jde o faru, má být i s okolní zdí stržena do základů a kámen má být složen na jednom místě, tam, kde bude nařízeno. Za tyto práce měl mladý Erna, který v témže roce zabezpečoval liechtenštejnskou hrobku ve vranovském kostele, obdržet 80 zl. a 2 sudy piva. Zdá se však, že Erna v moravskokrumlovském farním kostele barokoval mimoto podvěží, jež osadil i novým portálem, opatřil západní část chrámu s kaplemi mohutnou oběžnou leženou a spojil kaple s vyšší lodí, popřípadě s věží, štítovými křídly. Jak ukazují tvary, jichž zde bylo užito, Jan Křtitel Erna těžil v rané fázi své tvorby velmi vydatně z otcovy formální soustavy;
2. mezi F. J. Liechtenštejnem, zastoupeným hejtmanem Jiřím Broským, a zedníky Hansem Schererem a Jacobem Schizem z roku 1656 na rozmanité práce v panském dvoře. Podle další smlouvy pracoval o rok později tamtéž zedník Vávra Hruška z Rybníka;
3. /mezi Maxmiliánem Liechtenštejnem a znojenským měšťanem o zednickým mistrem Hansem Sylvestrem z 4. května 1668 na práce v zámeckém parku „laut in Handen habenden Abriss“. Sylvester tam měl provést oválný sál „oben am Berg“, tedy jakýsi vyhlídkový pavilón o délce 18 sáhů a výšce 4 sáhů, přičemž základy měly být hluboké 3 sáhy a tloušťka zdí 4 a půl stopy. Dále tam měl vystavět dvě galerie, tj. kryté chodby, obě 13 sáhů dlouhé a 2 sáhy široké, a dvě sally tereny, obě 8 a půl sáhů dlouhé, 10 sáhů široké a vysoké — i se zábradlím. — 4 sáhy. Za všechny práce měl Sylvestr dostat 1000 zl. a obvyklé naturalie.

Popice (u Znojma). V letech 1696—1697 a později stavěl, tj. asi přestavoval a rozšiřoval zednický mistr Johann Bertholt kostel sv. Zikmunda. Rovněž z roku 1697 pochází smlouva se zednickým mistrem Michaellem Probstem na úplné provedení popického kostela. Týž Probst (Propst) obnovil tamtéž i hřbitovní zeď.³²

Přerov. 30. března 1718 byla uzavřena smlouva mezi biskupským sekretářem v Olomouci Johannem Ant. Topperem a zednickými mistry v Přerově Antonem Kellerem a Johannem Mausmayerem na vystavění nového farního kostela „podle rysu“, který se nedochoval. Záznamy o vyplácení rozmanitých částek během prací jdou od 18. dubna téhož roku do 26. června 1723.³³

Rožnov. Pro novostavbu farního kostela Všech svatých, která měla vystřídát starou, zčásti snad ještě dřevěnou svatyní, byly vypracovány vedle plánu, podle něhož byl chrám posléze proveden, přinejmenším ještě dva další návrhy.³⁴ Jeden z nich pochází od zednického mistra Jiřího Göriga z Nového Jičína, který spolu s rozpočtem na stavbu, činícím 7917,50 zl. a uvádějícím i jména tesaře Jana Schindlera a kameníka Martina Glassera, předložil půdorys, signovaný Georgius [sic!] Görig, Mauer Meyster in Neutischein, dále nárysy hlavního a bočního průčelí a plán krovu. Jde o podélnou jednodílnou stavbu zakončenou přibližně půlkruhovým kněžištěm, k němuž po obou stranách přiléhají téměř čtvercové prostory sakristie a deponiáře, a opatřenou formálně dosti náročným řešeným vstupním průčelím s nástavcem věže uprostřed, které charakterizuje vedle značné plasticity a poměrné vertikality částečné založení na křivce. Autorem druhého návrhu je Jan Ignác Čapek, rovněž novojičínský zednický mistr. Ten k rozpočtu na stavbu (7946,46 zl.) připojil na jednom listě signovaném Johannes Ignatz Czapeck, Bürgl. Mauer Meister in Neutitschein, půdorys kostela a podélný řez s pohledem na evangelijní stranu a konstrukci krovu, a rovněž podepsané nárysy bočního a hlavního průčelí. Půdorysně je stavba řešena

³² Státní oblastní archiv v Brně, E 44/II 3/7a.

³³ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4731.

³⁴ Státní oblastní archiv v Opavě, pracoviště Olomouc, ACO G 1/4731.

podobně jako u Görigova návrhu, v dimenzích je však těžkopádnější, jak je to přesvědčivě patrné zejména ze srovnání meziokenních pilířů. Naopak větší pozornost věnoval Capek vstupnímu průčelí, jež sice pojal jak v půdorysu, tak v nárysu přibližně stejně jako Görig, jehož věžní patro však spojil s ostatními částmi fasády více organicky a jež celé opatřil méně konvenčními tvarovými detaily. — Jak vyplývá z dalších příložených písemností, pochází oba návrhy s největší pravděpodobností z roku 1743. Práce na kostele, provedeném podle jiného, prostšího projektu, začly však až o několik let později, poněvadž z roku 1748 pochází dopis kaplana Antonína Františka Hohna olomoucké biskupské konzistoři, v němž — zřejmě znovu — žádá o povolení ke stavbě.³⁵ Pokud jde o uvedené zednické mistry, zdá se nepochybné, že s nimi bude možno na základě rožnovských projektů spojit — přinejmenším na Novojičínsku — některé z autorsky dosud neurčených staveb. Ke jménu prvního lze ještě podotknout, že při stavbě kostela sv. Jana a Pavla v Místku (1763 až 1767, vysvěcen 1769) vystupuje zednický mistr Mikuláš Görig.

Stařeč. Středověký farní kostel byl, jak známo, přestavěn v letech 1734–1736.³⁶ Úmysl obnovit stařečskou svatyni však vznikl již dříve. Z roku 1722 totiž pochází podrobný rozpis nákladů na její opravu a zvětšení o 30 sáhů (aby mohla pojmut o 400 věřících víc), podepsaný Ondřejem (Andre) Sunleitnerem, jemuž z celkové částky 3077,30 zl. mělo připadnout 1350 zl. V rozpise, ke kterému je přiložen i soupis tesařských prací měšťanského tesařského mistra Jana Hiršala z Jihlavy, je řeč o plánu, na němž prý je staré zdívo vyznačeno černě, nové červeně. K osobě asi vídeňského zednického mistra Sunleitnera (Sonnleitnera?) lze poznamenat, že se s ním lze setkat také u přestavby budišovského zámku, prováděné ve 20. letech 18. století.³⁷

Uherský Brod. V dopise z 20. září 1704 píše Dominik Ondřej Kounic hejtmanovi Adamovi Ignáci Fromovi do Uherského Brodu,³⁸ aby ukázal vápenec, nedávno nalezený v Dobrkovicích, panu Martinellimu a Bitterpfeilovi „zum zu sehen, ob er dauglich sey“. V tomtéž dopise je také zmínka o Martinellim v souvislosti s přeložením židovských hrobů. Jde-li o Domenica Martinelliho, což je nejvyšší pravděpodobné, je to jedna z posledních zpráv o jeho pobytu na Moravě.

Újezd u Brna. Rozpočet práce na zeď kolem fary podal 23. ledna 1780 ve Slavkově Pavel Malenovský, „fürstl. kaunitzischer Bau- und Mauer Meister“.³⁹

Zvole. Údaje, uveřejněné v *Drobnostech*... II,⁴⁰ se týkají farního kostela Narození P. Marie (pův. sv. Jiljí) ve Zvoli u Zábřehu, nikoli kostela sv. Václava ve Zvoli u Bystřice nad Pernštejnem. Čtenář necht laskavě omluví tuto záměnu.

Zdeněk Kudělka

³⁵ G. Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren I/III*, Brünn 1859. 86, uvádí dobu vzniku kostela mezi léty 1748 a 1752. Naproti tomu Č. Kramolík, *Rožnovský okres*, Vlastivěda moravská, Brno 1907, 99, ji klade do let 1745–1749 a vysvěcení stavby do roku 1764.

³⁶ Z. Kudělka, *Drobnosti k barokní architektuře Moravy III, l. c.*, 69.

³⁷ V. Němeček, *Budišovské sochy. V: Budišov u Třebíče*. Městečko Vysočiny, Budišov 1968, 19.

³⁸ Státní oblastní archiv v Brně, F 281/14.

³⁹ Státní oblastní archiv v Brně, E 82/715.

⁴⁰ SPFFBU F 21/22, 1977/78, 53 n.